

מבט על, גיליון 673, 12 במארס, 2015

גשר מעל הים התיכון: עסקת הנשק הצרפתית – מצרית

יפתח שפיר ויואל גוז'נסקי

ב- 17 בפברואר נחתמה עסקת נשק גדולה בין צרפת לבין מצרים. העסקה, שנחתמה במהלך ביקורו של שר ההגנה הצרפתי לה דריאן, בקהיר, כוללת הספקה של 24 מטוסי קרב מסוג Rafale וחימוש למטוסים אלה. כן סוכם על רכש פריגטה מטיפוס FREMM. היקף העסקה כולה מוערך בכ- 5.2 מיליארד אירו (כ- 5.9 מיליארד דולר). זוהי העסקה הגדולה השנייה בין צרפת למצרים. בחודש יוני שעבר דווח כי מצרים הזמינה בצרפת 4 קורבטות מטיפוס Gowind-2500, בעסקה ששוויה כמיליארד אירו.

המשא ומתן על העסקה השנייה התנהל במהירות שיא. הוא החל בעת ביקורו של נשיא מצרים עבד אל-פתח א-סיסי בפאריס בנובמבר 2014, וסוכם בראשית פברואר השנה. הספקת מערכות הנשק תהיה גם היא בקצב לא-רגיל. מאחר שהמצרים ביקשו להפעיל ספינה בהקדם האפשרי, צרפת הסכימה למכור להם את הפריגטה Normandie – שהייתה אמורה להימסר לצי הצרפתי בראשית 2015. הספינה תפליג למצרים בחודש יולי 2015 - לקראת טכס פתיחתה של תעלת סואץ החדשה, המתוכנן להתקיים באוגוסט 2015. הספקת המטוסים תחל, על פי המדווח, בשנת 2018, אם כי אין להוציא מכלל אפשרות הסבת מטוסים מחיל האוויר הצרפתי והעברתם למצרים. לא נמסרו פרטים בקשר לעסקת החימוש עבור המטוסים, פרט לכך שמדובר בחוזה נפרד.

אשר למימון העסקה, נראה שלפחות מחציתה תמומן על ידי מדינות המפרץ – ערב הסעודית, איחוד האמירויות וכווית, בעוד המחצית השנייה תמומן בהלוואות מסחריות – כנראה בערבות ממשלת צרפת עצמה.

הראפאל: הראפאל הוא מטוס קרב דו-מנועי, רב-משימתי, מתוצרת חברת דאסו, הנמצא בשירות הצי וחיל האוויר הצרפתי. המטוסים מאצוות היצור האחרונות מצוידים במכ"ם מערך מופע אקטיבי (AESA) וכן במערכת סריקה ואיכון בתחום האינפרא אדום (IRST). מטוס זה מסוגל לשאת עד 9.5 טונות חימוש. חימושו כולל תותח בקוטר 30 מ"מ וטילים שונים מתוצרת צרפת. חסרונו הגדול הוא אי-יכולתו לשאת חימוש לא צרפתי, ובפרט טילים מסוגים המצויים ברשות חיל האוויר המצרי עבור מטוסי ה-F-16 שבשרותם.

פריגטות FREMM ("פריגטה אירופית רב משימתית" – Frigate Europeene Multi

Mission): פריגטות אלה הן פרויקט צרפתי – איטלקי משותף. הן ספינות גדולות לסוגן - אורכן 142 מ' והן בעלות דחי של 6000 טונות. (לשם השוואה – ספינות "סער 5" של חיל הים הן בעלות דחי של 1250 טונות.) הן נושאות מסוק אחד, תותח 76 מ"מ, וכן טילי אקסוסט נגד כלי-שיט, טילי שיוט

מבט על, גיליון 673, 12 במארס, 2015
גשר מעל הים התיכון: עסקת הנשק הצרפתית – מצרית
מאת: יפתח שפיר ויואל גוז'נסקי
המכון למחקרי בטחון לאומי

SCALP-Navale, טילי Aster-15 להגנה אווירית, טורפדו וציוד נגד צוללות. מהירותן המרבית - 27 קשרים וטווח פעולתן עד 6000 מיל ימי. עד כה נרכשו ספינות אלה על ידי ציי צרפת, איטליה ומרוקו.

קורבטות Gowind-2500: הקורבטות תוכננו למשימות חופים. ארכן 102 מ' והן בעלות דחי של 2500 טונות. עד כה הוזמנו ספינות כאלה על ידי מצרים ומלזיה בלבד. הספינה הראשונה עבור מצרים תושק בשנת 2017.

על אף שבצרפת התעוררה מחאה נגד המכירה לנוכח האשמות מצרים בהפרת זכויות אדם ובשל התקיפות של חיל האוויר המצרי בשטח לוב, עבור ממשלת צרפת המכירה היא בשורה משמחת. עד כה לא הצליחו הצרפתים, על אף מאמציהם, לייצא את ה"ראפאל". המטוס אמנם נבחר על ידי הודו, המעוניינת ברכש 126 מטוסים, אולם מזה שלוש שנים לא צלחו המגעים ולא נחתם חוזה מכירה. החוזה עם מצרים מעניק אם כן לצרפת עוד דריסת רגל במזרח התיכון וסיכוי להרחיב את שוק כלי הנשק שלה (גם איחוד האמירויות וקטר נחשבות כלקוחות פוטנציאליות). יוזכר כי הן הנשיא הולנד והן הנשיא לשעבר סארקוזי שמו להם למטרה להשיג דריסת רגל באזור, בעיקר דרך עסקאות ביטחוניות רחבות היקף. בסיס הים והאוויר הצרפתי, הקיים באבו דאבי מאז 2009, משתלב במדיניות זו.

עבור מצרים, משמעות העסקה היא פוליטית בעיקרה. מצרים הינה לקוחה ובעלת ברית של ארצות הברית מאז חתימת הסכמי קמפ דייוויד. מאז היא קיבלה מארצות הברית סיוע צבאי בהיקף של \$1.3 מיליארד בשנה, ובשלושים השנים האחרונות כמעט כל מערכות הנשק שלה נרכשו מארצות הברית. אולם, מאז תחילת התהפוכות הפוליטיות במצרים בחורף 2011 ובפרט עקב קריאת הממשל האמריקאי לנשיא חוסני מובארכ לפנות את כס הנשיאות, התערער האמון המצרי בבעלת הברית האמריקנית. לאחר הקפאת חלק מן הסיוע בתגובה לסילוקו מן השלטון של הנשיא הנבחר, איש האחים המוסלמים מחמד מורסי (יולי 2013), חשה הנהגת מצרים שאין ביכולתה לסמוך על ארצות הברית בעת צרה. על רקע זה, ההנהגה המצרית החלה לבחון אפשרויות לגוון את מקורותיו של רכש הנשק שלה. המועמדות הטבעיות היו רוסיה וצרפת. הצבא המצרי עדיין משתמש במספר רב של כלי נשק סובייטיים מיושנים, כולל מטוסי קרב, מסוקים, טנקים ומערכות הגנה אווירית. גם ציוד צרפתי מצוי במאגרים במספרים קטנים – בין השאר, מטוסי מיראז' 2000 וטילי נ"ט Milan. לאחרונה דווח על מגעים בין מצרים לרוסיה בנוגע לעסקאות נשק בהיקפים של בין 2-4 מיליארד דולר. בין השאר דובר על עסקה לרכש של מערכות הגנה אווירית מסוג S-300V (עסקה שיתכן עדיין שתחתם).

עם זאת, לא נראה שמצרים יכולה או מעוניינת לוותר על קשריה עם ארצות הברית. רוב הנשק שבידי הצבא הוא אמריקני ומצרים עדיין זקוקה לסיוע, ככל שתוכל לקבלו. יתרה מזו, הרכישות האחרונות מצרפת מצביעות על נחישות הממשל המצרי לחזק את הכוחות המזויינים על אף הקשיים הכלכליים שעליו להתמודד עימם. בסופו של דבר, רק ארצות הברית תוכל להעניק למצרים סיוע בהיקפים כפי שקיבלה עד כה. לכן נראה שהעסקה עם צרפת. כמו גם המגעים המתמשכים עם רוסיה על אודות רכש צבאי, הם בבחינת מסר לארצות הברית כי מצרים אינה תלויה בה בלעדית.

כניסתם של מטוסי הראפאל לשירות חיל האוויר המצרי תעניק לו מטוס מתקדם יותר מה-F-16C/D שברשותו, אולם מספר המטוסים – שהוא מצומצם יחסית לכ-200 מטוסי F-16 שברשותו – וכן התלות בחימוש צרפתי בלבד, יגבילו את יתרונותיו של רכש זה. כניסת פריגטת ה-FREMM והקורבטות לשירות (בוודאי לא לפני תחילת העשור הבא) תהיה קפיצת מדרגה עבור הצי המצרי (המפעיל היום פריגטות מדגם FFG-7 ומדגם Knox – כולן מעודפי צי ארצות הברית). עדיין, הפריגטות והקורבטות לא יחוללו שינוי דרמטי ביכולותיהם של הכוחות המזויינים המצריים.

מבט על, גיליון 673, 12 במארס, 2015
גשר מעל הים התיכון: עסקת הנשק הצרפתית – מצרית
מאת: יפתח שפיר ויואל גוז'נסקי
המכון למחקרי בטחון לאומי

משום שלישראל אינטרס בסיסי כי מצרים תמשיך להיות מחוברת בטבורה לארצות הברית, להקטנת התלות המצרית בארצות הברית נודעת משמעות רבה מבחינתה. משמעות קשורה נוספת של מדיניות הרכש הנוכחית של מצרים, שגם היא בעלת השלכות לישראל, היא הגברת התלות המצרית במדינות המפרץ. משטרו של א-סיסי חב רבות לערב הסעודית, כוויית ואיחוד האמירויות, בעבור התמיכה הכלכלית המאסיבית שמדינות אלה מעניקות למצרים ואשר מונעות את קריסתה. המימון המפרצי למערכות נשק אלו יעמיק בוודאי את השפעתן של מדינות המפרץ במצרים. מנגד, מדינות אלה זקוקות למעמדה המדיני והצבאי של מצרים לשם קידום האינטרסים האזוריים שלהן – המאבק באסלאם הסוני הקיצוני ובמהלכיה של איראן, המיועדים להרחיב את השפעתה היא באזור. אמנם כיום, כאשר האינטרסים של ישראל, מצרים ומדינות המפרץ מתכנסים לנוכח איומי איראן והאסלאם הקיצוני, אין צפויה פגיעה באינטרסים הביטחוניים של ישראל עקב הקטנת התלות המצרית בארצות הברית. עם זאת, יש לזכור כי מגמה זו עלולה להעניק למצרים דרגת חופש נוספת, גם מול ישראל.

